

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Městský soud v Praze rozhodl samosoudcem JUDr. Václavem Kočkou-Amortem ve věci

žalobce: X, narozený dne X
bytem X

proti
žalované: Česká správa sociálního zabezpečení
sídlem Křížová 1292/25, 150 00 Praha 5

v řízení o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 10. 4. 2024, č. j.: RN-X-BM,

takto:

- I. Rozhodnutí žalované ze dne 10. 4. 2024, č. j.: RN-X-BM, se zrušuje a věc se vrací žalované k dalšímu řízení.
- II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

1. Žalobce se žalobou podanou včas u Městského soudu v Praze domáhal zrušení rozhodnutí žalované ze dne 10. 4. 2024, č. j.: RN-X-BM, jímž byly zamítnuty jeho námitky a bylo potvrzeno rozhodnutí žalované ze dne 10. 10. 2023, č. j.: VYCH-VZ-10.10.2023-ČSSZ/X, kterým byla žalobci zamítnuta žádost o zvýšení starobního důchodu o částku zvýšení za vychované dítě pro nesplnění podmínek čl. II zákona č. 323/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 323/2021 Sb., o důchodovém pojištění (dále jen „z.d.p.“), a zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení (dále jen „z.o.p.s.z.“).

II. Obsah žaloby

- Žalobce v žalobě namítal, že převážně pečoval o své děti X. a X. z důvodu vážného zdravotního stavu a následného úmrtí manželky, když v této péči pokračoval až do dosažení zletilosti obou dětí. Nesouhlasí s paušálním závěrem žalované, podle něhož výchovné primárně náleží matce, jakožto ženě, která byla s nezletilými dětmi na mateřské, a to bez řádného dokazování. Nepoklesnutí vyměřovacích základů samo o sobě nemůže dokazovat, že žalobce o děti nemohl pečovat v největším rozsahu, musí se přihlídnout k zajištění péče v mimopracovní dny a ke skutečnostem souvisejícím s onemocněním manželky. Žalobce navrhl zrušení napadeného rozhodnutí a přiznání výchovného ke starobnímu důchodu.

III. Vyjádření žalované a replika žalobce

- Žalovaná ve vyjádření k žalobě po shrnutí žalobních námitek a popisu průběhu správního řízení uvedla, že podle evidenčních listů důchodového pojištění žalobcova manželka vykonávala samostatnou činnost od 1. 3. 1994 do 29. 6. 2016 s výjimkou období od 19. 1. 2001 do 13. 4. 2001, kdy pobírala dávky nemocenského pojištění, od 14. 4. 2001 do 31. 12. 2001 a od 1. 1. 2004 do 31. 12. 2004, kdy byla pojištěna z titulu péče o dítě, a od 2. 1. 2007 do 31. 12. 2008 a od 2. 1. 2009 do 31. 8. 2010, kdy byla zaměstnána. Z nárokových podkladů žalobce, který od 1. 6. 1994 do 31. 12. 2014 vykonával samostatnou výdělečnou činnost, nevyplývá, že by v období po narození dětí došlo k poklesu jeho vyměřovacích základů. Větší rozsah péče o děti je zřejmý až od 30. 6. 2016, tj. od X. let a téměř X. let věku dětí, ve kterém jsou již děti do určité míry samostatné, a péče o ně obvykle nevyžaduje přerušování pracovní kariéry. Jelikož žalobcova manželka pobírala dávky nemocenského pojištění pouze před narozením X. od 19. 1. 2001 do 13. 4. 2001 a nepodala žádost o přiznání invalidního důchodu, není podloženo žalobcovo tvrzení, že by jeho manželka nebyla kvůli nemoci schopna pečovat o děti. Žalobu navrhla žalovaná zamítnout.
- Žalobce ve své replice sdělil, že pro závěr o péči o děti v největším rozsahu musí žalovaná doplnit své podklady dotazováním dětí a lékařů, jakož i výsledkem žalobce, kdy je třeba zmapovat rozsah péče a celou dobu, kdy byly děti nezletilé. Na podporu své argumentace žalobce zmínil z jeho pohledu typově shodný případ, jehož se týkal rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 30. 11. 2023, č. j. 51 Ad 3/2023-20.
- Žalovaná ve vyjádření ze dne 11. 10. 2024 zopakovala, že žalobce nepředložil žádný důkaz, jímž by podložil tvrzení o nemožnosti manželky pečovat o děti. Poněvadž žalobcova manželka nepodala žádost o přiznání invalidního důchodu, neměla žalovaná k dispozici informace a lékařské zprávy, aby mohla posoudit její zdravotní stav, včetně toho, zda a v jaké míře byla schopná vykonávat běžné denní aktivity, tj. i péči o děti.
- Žalobce ve svém podání ze dne 22. 11. 2024 popisoval, jak se mu vzhledem ke stáří podkladů, skartaci, úmrtí lékařů či zdravotnímu tajemství nepodařilo získat informace zdravotního charakteru o jeho manželce. Přiložil toliko zprávu Fakultní nemocnice X. Dále žalobce upozornil na neakceptování stanoviska obecního úřadu či objektivních důsledků přestěhování žalobce za dětmi, a tím ztráty lukrativních možností uplatnění. V podání ze dne 28. 11. 2024 žalobce doplnil, že zdravotní stav jeho manželky se od narození dětí nemohl měnit, protože její běžné pracovní i denní aktivity byly ze zdravotních důvodů po celou tuto dobu trvale omezené. V podání ze dne 12. 12. 2024 žalobce popsal projevy zdravotních problémů jeho manželky, tzn. X.

IV. Obsah správního spisu

7. Ze správního spisu bylo zjištěno, že dne 6. 1. 2023 podal žalobce u žalované žádost o zvýšení procentní výměry starobního důchodu z důvodu výchovy dětí. Rozhodnutím žalované ze dne 10. 10. 2023, č. j.: VYCH-VZ-10.10.2023-ČSSZ/X, byla žádost zamítnuta. Jak vyplývá z odůvodnění, platná právní úprava neumožňuje zvýšit procentní výměru starobního důchodu osobě, která nezajišťovala výchovu dítěte v největším rozsahu. Matka dětí přitom o děti osobně celodenně pečovala od jejich narození po dobu mateřské, resp. rodičovské dovolené. Podle nárokových podkladů nepoklesly žalobcovy vyměřovací základy v době od narození dětí až do nabytí zletilosti. Žalobce neprokázal zajištění péče o své děti v největším rozsahu.
8. Proti tomuto rozhodnutí podal žalobce námitky, v nichž uvedl, že rozhodnutí nevychází z reality v době výchovy dětí, je diskriminující k vychovávajícímu otci a v rozporu s příslušnými zákonnými ustanoveními. Nebylo provedeno žádné šetření, kterým by se zjistilo, zda mohla nemocná manželka pečovat o své děti.
9. Dne 10. 4. 2024 vydala žalovaná žalobou napadené rozhodnutí, v němž konstatovala, že se nepodařilo prokázat, že by žalobce pečoval o X. a X. ve větším rozsahu než jeho manželka. V postupu prvoinstančního orgánu při rozhodování o nepřiznání zvýšení starobního důchodu o výchovné nebylo shledáno pochybení, protože byly námitky zamítnuty.

V. Hodnocení věci Městským soudem v Praze

10. Městský soud v Praze na základě podané žaloby přezkoumal napadené rozhodnutí v mezích žalobních bodů a vycházel přitom ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování správního orgánu podle ustanovení § 75 odst. 1 a 2 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s.ř.s.“), a po provedeném řízení dospěl k závěru, že žaloba je důvodná.
11. Soud ve věci rozhodl bez jednání, protože postupoval dle ustanovení § 76 odst. 1 písm. a) a b) s.ř.s.
12. Podle ust. čl. II bodu 1. zákona č. 323/2021 Sb. *starobní důchody přiznané ode dne, který spadá do období před 1. lednem 2023, se zvýší o 500 Kč měsíčně za každé dítě, které pojištěnec vychoval, od splátky důchodu splatné v lednu 2023, jsou-li splněny podmínky stanovené v bodech 3 až 5; toto zvýšení náleží k procentní výměře starobního důchodu.*
13. Podle ust. čl. II bodu 3. zákona č. 323/2021 Sb. *podmínky výchovy dítěte se pro účely zvýšení podle bodu 1 posuzují u všech pojištěnců podle právních předpisů účinných ke dni, od něhož byl starobní důchod přiznán, pokud se dále nestanoví jinak; tyto podmínky platí i v případě, že o dítě osobně pečoval muž. Výchovu téhož dítěte nelze pro účely zvýšení podle bodu 1 současně započítat více osobám. Vychovávalo-li totéž dítě více osob, přiblíží se k výchově dítěte jen u té osoby, která o dítě osobně pečovala v největším rozsahu; to platí i v případě, že u téhož dítěte byla jeho výchova zohledněna při stanovení důchodového věku ženy.*
14. Podle ust. § 34a odst. 3 z.d.p. *dítě se pro účely zvýšení procentní výměry starobního důchodu podle odstavce 1 (dále jen "zvýšení za vychované dítě") považuje za vychované, jsou-li splněny podmínky výchovy dítěte podle § 32 odst. 4; tyto podmínky platí i v případě, že o dítě osobně pečuje nebo pečoval muž. Výchovu téhož dítěte nelze pro účely zvýšení za vychované dítě současně započítat více osobám; vychovávalo-li dítě více osob, přiblíží se k výchově dítěte jen u té osoby, která o dítě osobně pečovala v největším rozsahu. Při zvýšení za vychované dítě se přiblíží*

jen k výchově toho dítěte, které jako vychované pojištěnec uvedl v žádosti o přiznání starobního důchodu; není-li tato podmínka splněna, zvýšení za vychované dítě nenáleží.

15. Podle ust. § 32 odst. 4 z.d.p. *podmínka výchovy dítěte pro nárok ženy na starobní důchod je splněna, jestliže žena osobně pečuje nebo pečovala o dítě ve věku do dosažení zletilosti alespoň po dobu deseti roků. Pokud se však žena ujala výchovy dítěte po dosažení osmého roku jeho věku, je podmínka výchovy dítěte splněna, jestliže žena osobně pečuje nebo pečovala o dítě ve věku do dosažení zletilosti aspoň po dobu pěti roků; to však neplatí, pokud žena před dosažením zletilosti dítěte přestala o dítě pečovat. Pokud dítě zemřelo po dosažení 5 let věku, je podmínka výchovy dítěte splněna, jestliže žena osobně pečovala o dítě od jeho narození do jeho úmrtí; ustanovení vět první a druhé tím nejsou dotčena.*
16. Výchovné bylo do z.d.p. zavedeno zákonem č. 323/2021 Sb. Týká se jak starobních důchodů nově přiznávaných ode dne, který spadá do období po roce 2022 (ust. § 34a odst. 1 z.d.p., ve znění zákona č. 323/2021 Sb.), tak důchodů již přiznaných ode dne, který spadá do období před rokem 2023 (čl. II. zákona č. 323/2021 Sb.). Poněvadž žalobci byl starobní důchod přiznán v období, které spadá do období před rokem 2023, přichází do úvahy zvýšení jeho starobního důchodu za vychované dítě podle čl. II zákona č. 323/2021 Sb.
17. Není pravidlem, že péči o dítě má na starosti i v raném věku dítěte výhradně žena, naopak mohou nastat různé situace, kdy i primární péči o dítě přebírá muž. Právní úprava výchovného i v návaznosti na zákaz diskriminace mezi muži a ženami nerozlišuje; dávka je koncipována jako příplatek v podobě pevné částky pro osobu, která osobně pečovala o dítě. Vznik nároku na výchovné je spojen s naplněním podmínky výchovy dítěte ve smyslu ust. § 32 odst. 4 z.d.p. posuzované podle kritérií, která zákon vymezuje pro účely snížení důchodového věku žen. Žena či muž mají nárok na výchovné, pokud o dítě pečovali osobně a po stanovenou dobu. Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 4. 12. 2003, č. j. 3 Ads 37/2003-49, publ. pod č. 410/2004 Sb. NSS, k podmínce splnění podmínky výchovy dítěte pro stanovení důchodového věku ženy uvedl: „*Předpoklad ‚osobní péče o dítě‘ pro splnění podmínky výchovy dítěte pro nárok ženy na starobní důchod znamená soustavnou a aktivní osobní péči ženy o dítě ve věku do dosažení zletilosti alespoň po dobu deseti, resp. pěti roků. Tato podmínka není naplněna, pokud soud svěřil dítě do péče otce, který za tuto péči nese odpovědnost, dítě pobývalo u otce, a žena (matka) a dítě byly tak od sebe odděleny, a to i když žena (matka) dítě navštěvovala, projevovala o něj zájem, přispívala na jeho výživu otci, a podílela se tedy na výchově dítěte.*“
18. Pokud dítě vychovávalo více osob, má nárok na výchovné jen ta z nich, která z okruhu vychovávajících osob zajišťovala výchovu dítěte v největším rozsahu. Výchovu téhož dítěte totiž nelze pro stanovení výchovného uznat více osobám, vždy náleží jen jedné osobě, která výchovu dítěte zajišťovala ve srovnání s ostatními vychovávajícími osobami fakticky v největším rozsahu. Výchovné má nahradit dopady výchovy dětí do pracovní kariéry a tím i výše příjmu a následné výše starobního důchodu vychovávající osoby a také představovat jistou formu ocenění za vychování nového pojištěnce. Pro přijetí závěru, která osoba vychovávala dítě v největším rozsahu, lze dle ust. § 51 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, využít různé důkazní prostředky (například listiny, dotázání se jiných osob).
19. Žalobce předložil potvrzení vydané dne 5. 1. 2023 obcí X., podle kterého se v době nemoci manželky a po jejím úmrtí osobně a v největším rozsahu staral a pečoval o obě své nezaopatřené děti. K žádosti o zvýšení starobního důchodu žalobce přiložil prohlášení, že několik let po narození dětí se začal zhoršovat zdravotní stav jeho manželky, protože byl

nucen o ně postupně stále více pečovat. Ve vyjádření ze dne 14. 4. 2023 žalobce rozvedl, jak v době po nástupu manželky do pracovního procesu zajišťoval větší rozsah péče o děti. Z žalobcova vyjádření ze dne 2. 1. 2024 potom vyplývají konkrétní zdravotní problémy, jimiž jeho manželka trpěla, kdy hlavní příčinou jejího nepříznivého stavu X.

20. S konstrukcí žalované ohledně nevyvození závěrů o péči o děti v největším rozsahu v souvislosti s tím, že žalobci nepoklesly příjmy (vyměřovací základy), na s. 6 napadeného rozhodnutí se soud neztotožnil. Právní úprava výchovného není primárně vystavěna na bezprostředním poklesu příjmů. Navíc, žalobce ve svých vyjádřeních ze dne 14. 4. 2023 a 2. 1. 2024 popisoval, jak nezbytnost práce z domova negativně ovlivnila jeho pracovní kariéru, k čemuž žalovaná dle všeho nikterak nepřihlédla, resp. nijak uvedené nezhodnotila.
21. Není rovněž zřejmé, z čeho žalovaná dovodila, že po celou dobu od konce mateřské a rodičovské dovolené se uskutečňovala obvyklá společná péče obou rodičů o děti či že by matka dětí o X. a X. pečovala v největším rozsahu, jako by žádnou chorobou netrpěla. V prvoinstančním ani napadeném rozhodnutí nebyly předloženy žádné důkazy, z nichž by se dalo usoudit na závěr o společné stejně významné péči žalobce a jeho manželky o jejich potomky či na péči v největším rozsahu ze strany jeho manželky.
22. Lze shrnout, že ve věci žalobce není zodpovězení otázky, která osoba o dítě pečovala v největším rozsahu, triviální. Za těchto okolností bylo třeba, aby žalovaná podrobně posoudila jednotlivá období péče o děti až do dosažení jejich zletilosti a zaujala komplexní závěr o větším podílu péče, což v požadovaném rozsahu neučinila. Zároveň se soud neztotožňuje s konstrukcí vyvratitelné domněnky většího podílu péče ze strany matky, není-li prokázán opak. Je sice pravdou, že v řízení o žádosti tíží důkazní povinnost především účastníka řízení, nicméně za prvé, v řízení o námitkách je uvedená povinnost značně limitována požadavkem poslední věty § 88 odst. 4 z.o.p.s.z. (přezkum rozhodnutí v plném rozsahu bez vázanosti na podané námitky), za druhé, není-li k některému období dostatek informací o větším rozsahu péče, nelze z toho automaticky dovodit větší rozsah péče ze strany matky, za třetí, podle ust. § 84a z.o.p.s.z. se doba péče o dítě prokazuje již čestným prohlášením, není tudíž v zásadě nutné dokládat další důkazy, neexistují-li jiné důkazy svědčící opačným závěrům než uvedeným v čestném prohlášení. Žalovaná tak měla být v posuzování jednotlivých dob podrobnější a aktivnější. Skutkový stav zjištěný žalovanou tak dílem vyžaduje zásadní doplnění, dílem je napadené rozhodnutí nepřezkoumatelné pro nedostatek důvodů.
23. Nad rámec dosud řečeného soud sděluje, že při hodnocení výchovy dítěte odkazuje ust. § 34a odst. 3 z.d.p. na ust. § 32 odst. 4 z.d.p., podle něhož je podmínka výchovy v základní modalitě uznána, pečuje-li žena osobně o dítě alespoň po dobu deseti let, aniž jsou jakékoliv doby (např. první čtyři roky věku dítěte) jakkoliv privilegovány, není proto namístě automaticky dojít k závěru o větším rozsahu péče ze strany matky, pečovala-li o dítě první čtyři roky života převážně ona. Na druhou stranu nelze s ohledem na různou potřebu péče v různých obdobích věku dítěte ani vycházet čistě kvantitativně z vyššího součtu let, po které o dítě ve větším rozsahu pečoval jeden z rodičů, bez zohlednění kvality péče v daném období. Posouzení náročnosti péče je tak nutné, avšak není natolik určující, aby obstál názor žalované o absolutním primátu péče o dítě v prvních čtyřech letech jeho života, který nemůže revidovat ani zbylých čtrnáct let výchovy (byť kvalitativně méně náročných pro rodiče, jehož rozsah výchovy převažuje).

24. Ze všech výše uvedených důvodů soud na základě ustanovení § 76 odst. 1 písm. a) a b) s.ř.s. žalobou napadené rozhodnutí zrušil a vrátil věc žalované k dalšímu řízení.
25. V novém řízení se žalovaná bude podrobně zabývat tvrzeními žalobce o výchově obou potomků od jejich narození až do úmrtí jeho manželky a případně si vyžádá od X. a X. žalobce vyjádření (může provést i jejich svědecký výslech), zda a jakým způsobem o ně žalobce pečoval, když jejich matka byla dlouhodobě zdravotně indisponována. Po zhodnocení těchto skutečností žalovaná znovu posoudí, zda od narození dětí probíhala rovnocenná péče ze strany žalobce a jeho manželky, či je zde naopak opodstatněný závěr o péči v největším rozsahu ve smyslu ust. čl. II bodu 3. zákona č. 323/2021 Sb. Žalovaná se dostatečně vyjádří k výchově dětí v různých obdobích a následně provede celkové a komplexní posouzení.
26. Podle ustanovení § 78 odst. 5 s.ř.s. je žalovaná vysloveným právním názorem Městského soudu v Praze vázána.
27. O náhradě nákladů řízení bylo rozhodnuto podle ustanovení § 60 odst. 1 s.ř.s. Žalovaná neměla ve věci úspěch, proto jí náhrada nákladů řízení nenáleží, a žalobci náklady nevznikly.

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou (více) vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Připadne-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejblíže následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Praha 5. února 2025

JUDr. Václav Kočka-Amort, v. r.
samosoudce